

2006-2007: Sabelskjöldska stenens i Högsby historia

Jag utlovade en fortsättning på berättelsen om den Sabelskjöldska stenen i Högsby, om jag lyckades hitta några spår efter den. Nåväl, detta har jag kommit fram till:

Känt är att Carl Jönsson Sabelskjöld gifte sig 1616 med Magdalena Strang som dog 1628 på Åseboholm i Högsby sn och begr 1629 i Högsby kyrka. Hon var dotter till ryttmästaren Hans Strang och Karin Bagge af Berga. Det verkar som om Carl Sabelskjöld fick Åseboholm med sin hustru.

Under besöket hos en intresserad Birgit Körge på Kalmar Länsmuseum, där vi studerade kartor över fornminnesinventeringen, kom vi släkten Stråle på Åsebo på spåren, men kom fram till att de lämningarna var för nya, sent 1700-tal. Därefter tilldrog sig lämningarna på ön Holmen i Emån vår uppmärksamhet, för i museets samlingar finns spismursrester/konsoler från Åseboholm eller Åsebo Säteri (Åsebodom 1536) som det omväxlande kallades på 1600-talet. Konsolen är från just 1600-talet och på den lär vara ut hugget ansikts- eller lejonmasker och spiralsnäckor, de senare finns även på Högsbystenen, som kan ha suttit runt en öppen spis i den gamla borgen.

Under fortsatt sökande och många samtal med bosatta på Ruda gård och nuvarande Åsebo gård fick jag tips om ett häfte vid namn Åsebo-torpen. I den fann jag spår som otvetydigt pekade mot Holmen. Åseboholm var enligt traditionen en borg/fästning från tidig medeltid. Vad som idag lär finnas kvar är de pga. kraftledningsdragnings skadade lämningarna av en 10x8 meter stor grund med en grop i mitten. Här fanns tidigare även ett vallgravsliknande kärr på 1½ - 2 meters bredd, som förstördes efter en årensning. I häftet Åsebo-torpen står även: "...att Majoren Sabelskjöld först uppsatte sågkvarnen, då han och hade gårdar i Ruda." En placering som på Strålarnas tid ledde till stridigheter och en framtvungad flytt av byggnader. Det finns fortfarande rännen i åbänken på Rudasidan, det är lämningar efter kvarnen.

På en karta från 24 maj 1706 är en större byggnad utritad på Holmen. Och när jag följde ägarlängden från Carl Sabelskjöld och genom Strålarna fann jag att det måste röra sig om just Holmen och inte om platsen för det nuvarande Åsebo längre uppströms.

1. Elisabet Sabelskjöld, död 1659 på Åsebo, gift med Magnus Stråle till Ekna född 1617 i Hults socken, Jönköping, död 1674 på Åseboholm.
2. Sonen Anders Stråle till Åseboholm ärvde Åsebo Säteri. Född på Åseboholm 1652, död ogift 1684 på Åseboholm och begrovs i familjegraven i Högsby Kyrka där hans vapen uppsattes.
3. Brodern Magnus Stråle till Åseboholm född 1656 på Åseboholm, död 1732 på Väderum, Tuna sn. begr. i familjegraven i Högsby Kyrka
4. Hans son: Magnus Johan Stråle till Åsebo född 1688, död på Åsebo 1736.
5. Hans son: Daniel Stråle till Åsebo född 1720 på Åsebo. Ärvde efter fadern hälften i Åsebo, vilken familjeegendom han 1759 försälde. (är det möjligt det gamla eller nuvarande Åsebo som menas i 4. & 5. lämningar efter Stråles på sent 1700-tal finns på nuvarande Åsebo gård)

Att Åsebo som en gång varit så mäktig nästan helt kunnat försvinna beror på att sedan Peter Fredrik von Hegardt köpt Åsebo på 1700-talet har ingen ägare bott på gården. Åsebo sköttes då som utgård från Ruda gård, trots att Åsebo var 2 ggr. större än Ruda gård.

Hur stenen hamnade på Storgatan i Högsby kan ha gått till så här;

Då borgen förföll allt mer började man återanvända sig av stenarna vid nybyggen, som brukligt var. När den gamla, förfallna Kambacksgården revs och 1825 ersattes av en nybyggd gård längre upp på Storgatan murades Högsbystenen in i grunden till ladugården. Det var nämligen på platsen för den numera helt försvunna nya Kambacksens ladugård (riven kring 1950-60) som stenen hittades 1973, i det som nu är trädgården bakom Wickbergs Konditori på Storgatan 45 i Högsby.

Helt säkert får vi aldrig veta, men detta är ett mycket möjligt scenario.

Weronicha Svaleng, medlem nr. 1368

